

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

“Təsdiq edirəm”

Tədrisin təşkili və təlim texnologiyaları üzrə
prorektor vəzifəsini icra edən:

 dos.Z.İ.Məmmədov
“ ” “ ” 2025-ci il

Fənn sillabusu:

İxtisas: 050706 – Meşəçilik (A+B)

Fakültə: Aqrar və mühəndislik

Kafedra: Aqrar elmləri

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: s/f. Meşə tipologiyası. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 27.09.2018-ci il tarixli F-678 sayılı əmri ilə nəşr hüququ (qrif) verilmişdir

Kodu: İPFS-B06

Tədris ili: III (2024-2025).

Smestr: VI (YAZ)

Tədris yükü: cəmi: 240 saat. Auditoriyadan kənar 150 Auditoriya saati 75 (45 saat müh., 30 saat lab.)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 8 kredit

Auditoriya N: 113

Saat: 312

II. Müəllim haqqında məlumat: Həsənov Tahir Həsənağa oğlu

Məsləhət günləri və saati: IV gün saat

E-mail ünvanı: hmerdan137@gmail.com

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Füzuli küçəsi, 170A

III. Tövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat

1 . İ.Əliyev , C.Dadaşov “Meşəçilik” Gəncə , 2018 .

2 . V.Ş.Quliyev, M.Ə.Bayramov , V.K.Şükürov , İ.Ə.Əliyev “Meşəçilik” Gəncə , 2013 .

Əlavə ədəbiyyat

3 . Q.Məmmədov , K.Əsədov “Meşə ekologiyası” Bakı , Elm , 2010 .

4 . V.Şükürov , V.Əliyev “Meşəşünaslıq” Gəncə , ADAU 2017 .

5 . C.Axundzadə , Ə.Hüseynov , “Meşəçilik və Azərbaycanda Təbiətin qorunması” Bakı , Azərneşr , 1963 .

6 . В.З.Глуисавили , Горное лесоводство , М – Л , Гослесбумиздат , 1956 .

7 . Н.С.Мелехов «Лесоводство» , Лесн. Пр. 1983 .

8 . Н.Г.Нестеров «Общее лесоводство» , М.Гослесбумиздат , 1954 .

9 . П.С.Погребняк «Общее лесоводство» , М , Колос , 1968 .

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün Meşə tipologiyası fənninin tədrisi vacibdir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Meşə tipi dedikdə - meşə sahəsi və ya onların məcmusu (cəmi) meşə bitmə şəraiti tiplərini ümumilikdə xarakterizə edən, eyni tərkibli

cinsdən, yarusların sayına, analoji faunaya malik və bərabər iqtisadi şəraitdə oxşar meşəçilik tədbirlərinin aparılmasını tələb edən meşə sahəsi nəzərdə tutulur.

Meşə bitmə şəraiti dedikdə, meşə ilə örtülü və ya meşəsiz sahədə oxşar meşəbitmə şəraitinin məcmusu nəzərdə tutulur. Başqa sözlə, meşəbitmə şəraiti dedikdə, eyni (oxşar) meşəbitmə şəraitinin məcmusu meşə ilə örtülü və meşəsiz sahə nəzərdə tutulur, meşəbitmə şəraiti isə torpaq, iqlim və hidroloji amillər kompleksi olub, bitkinin boy artmasını təmin edir.

Meşələr təbii coğrafi təzahür olmaqla yanaşı ayrı – ayrı coğrafi rayonlarda müxtəlif tərkibdə meşə tiplərinin formalaşdığı, düzən və dağ meşələri, vadi və su ayrıcları meşələri və s. məkanı əks etdirir. Meşə tipi dedikdə tək-cə xarici coğrafi müxtəliflik nəzərə alınmalıdır, ağacların keyfiyyət və kəmiyyət məhsuldarlığı onun təbii bərpası və formalaşması, meşə komponentinin ayrılıqda müxtəlifliyini (torpaq örtüyündə ot bitkiləri) aşkar edilməsi, coğrafi məkanda bir meşə tipinin digər meşə tipi ilə əlaqəsi və s. nəzərə alınır.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik burcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq meyarları nəzərə alınır.

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində 50 bala aşağıdakılar aiddir:

20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollektivlərinin nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal – tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;
- 9 bal – tələbə keçirilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir;
- 8 bal – tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal – tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir;
- 6 bal – tələbənin cavabı əsasən düzgündür;
- 5 bal – tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir;
- 4 bal – tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal – tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1 – 2 bal – tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal – suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17 – dən az olmamalıdır. əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91 – 100	əla	A
2.	81 – 90	çox yaxşı	B

3.	71 – 80	yaxşı	C
4.	61 – 70	kafi	D
5.	51 – 60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri – kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam – intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 45 saat, seminar 30 saat. Cəmi: 75 saat.

№	Mühazirə mövzuları	Mühazirə	Seminar
1	Mövzu:Meşə tipləri haqqında geniş məlumat. Plan: 1. Meşə tipləri haqqında geniş məlumat. 2.Meşə tipologiyasının tarixi. 3.Meşə tipologiyasının öyrənilməsində görkəmli alimlərin rolu.	2	
2	Mövzu:Q.F.Morozovun meşə tipləri haqqında təliminin əsasları. Plan: 1. Q.F.Morozova görə ağaclığın tipləri. 2.Q.F.Morozova görə meşə tiplərinin yaranmasının amilləri.	2	
3	Mövzu:P.S.Poqrebnyaka görə meşə tipləri. Plan: 1. P.S.Poqrebnyaka görə ekoloji meşə tipologiyası. 2.P.S.Poqrebnyaka görə meşələrin, torpaqların mümbitlik dərəcəsinə görə qruplara bölünməsi	2	
4	Mövzu:V.N.Sukaçevin fitosenoloji və biosenoloji meşə tipləri. Plan: 1. V.N.Sukaçenevə görə fitosenoloji meşə tipləri. 2. V.N.Sukaçenevə görə biosenoloji meşə tipləri.	2	
5	Mövzu:V.Q.Nesterova görə meşə tiplərinin təsnifatı. Plan 1. V.Q.Nesterova görə meşə tiplərinin təsnifatı.	2	
6	Mövzu:Şimali Amerika meşə tipləri. Plan: 1. ABŞ – in meşə tipləri	2	
7	Mövzu:Tropik meşə tipləri. Plan: 1. Yaşıl tropik meşə tipləri. 2. Qışda yaşıl savanna meşə tipləri.	2	
8	Mövzu:Suptropik meşə tipləri. Plan: 1. Suptropik meşə tipləri. 2.Bərk yarpaqlı dəfnə meşə tipləri.	2	
9	Mövzu:Azərbaycanda meşə tiplərinin fitosenotik tədqiqi. Plan: 1. Azərbaycanda meşə tipoloji tədqiqat işlərinin tarixi. 2.Azərbaycan meşələrində əsas meşə tiplərinin formasiyaları.	2	
10	Mövzu:Meşə tipologiyası torpağın münbitliyi və rütubətliyinin əsas göstəricisi kimi. Plan: 1. Torpağın münbitliyinə görə meşə tiplərinin əlamətləri. 2.Meşə bitmə şəraitinin rütubətliyə görə kateqoriyalara ayrılması. 3.Torpağın məhsuldarlığı.	2	

11	Mövzu: Nisbətən az münbit ekoloji meşəbitmə şəraiti – B qrupu. Plan: 1. Nisbətən az münbit ekoloji meşəbitmə şəraiti – B qrupu.	2	
12	Mövzu: Nisbətən münbit ekoloji meşəbitmə şəraiti – C qrupu. Plan: 1. Nisbətən münbit ekoloji meşəbitmə şəraiti – C qrupu.	2	
13	Mövzu: Münbit (məhsuldar) ekoloji meşəbitmə şəraiti – D qrupu. Plan: 1. Münbit (məhsuldar) ekoloji meşəbitmə şəraiti – D qrupu.	2	
14	Mövzu: Qafqaz meşələrinin tipləri. Plan:1. Qafqaz meşələrinin tipləri. Şabalıd və kolxida şabalıdlıqlarının meşə tipləri. 2. Dəfinəli və rododendron şabalıdlıqlarının meşə tipləri. 3.Azaliyev və topallı şabalıdlıqlarının tipləri.	2	
15	Mövzu: Fıstıq meşələrinin tipləri. Plan:1.Fıstıq meşələrinin tipləri. Meşəaltında rododendron olan fıstıq meşəsinin tipləri. 2. Meşəaltı dəfinədən olan fıstıq meşəsi. 3.Ölüörtüklü, çətiyarpaq örtüklü, böyürtikən örtüklü fıstıq meşə tipləri. 4. Topallı örtüklü, subalp tipli fıstıq meşə tipləri. 5.Ağ şam və kırım meşə tipləri.	2	
16	Mövzu: Dağ palıdlıqlarının meşə tipləri. Plan: 1. Dağ palıdlıqlarının meşə tipləri. 2.Deqradasiyalaşmış qara torpaqlarda bitən palıd meşə tipləri. 3.Tünd – boz, boz gilicələrdə bitən palıd meşə tipləri. 4. Quru torpaqlarda bitən palıd meşə tipləri. 5.Dərə palıdlıqlarının meşə tipləri. 6.Şorakətli torpaqlarda bitən palıd və Qodupalıdlıqlarının meşə tipləri.	2	
17	Mövzu: Palıd meşələrinin tipləri. Plan: 1. Palıd meşələrinin tipləri. 2.İberiya palıdı hakimliyi olan palıd meşələrinin tipləri. 3. Müxtəlif otlu və topallı palıdlıqlarının meşə tipləri.	2	
18	Mövzu: Şam meşələrinin tipləri. Plan: 1. Şam meşə tipləri. 2. Ağmamırlı, yaşılmamırlı, mərsinli, turşlucalı şam meşə tipləri. 3. Qaragilə, uzunmamırlı, sfaqnumlu, otlu – bataqlı meşə tipləri.	2	
19	Mövzu: Qara şam meşələrinin tipləri. Plan: 1. Qara şam meşə tipləri. 2. Yaşılmamırlı, mərsinli, xünglü qara şam meşə tipləri. 3.Mürəkkəb, rododenronlu, qızılağac qara şam meşə tipləri. 4. Otlu – bataqlı, sfaqnumlu qara şam meşə tipləri.	2	
20	Mövzu: Mürəkkəb küknar meşələrinin tipləri. Plan: 1. Mürəkkəb küknar meşə tipləri. 2. Cökəli küknar meşə tipi. 3. Palıdlı küknar meşə tipi.	2	
21	Mövzu: Vələs, təmiz dəmirağacı, tuqay və qızılağac meşələrinin tipləri. Plan: 1. Vələs meşə tipləri. 2. Təmiz dəmirağacı meşə tipləri. 3. Tuqay meşə tipləri. 4. Qızılağac meşə tipləri.	2	
	Mövzu: Yalanqoz, ağacqayın, xurma və azatağacı meşələrinin tipləri.		

22	1. Yalanqoz meşə tipləri. 2. Ağacqayın meşə tipləri. 3. Xurma meşə tipləri. 4. Azatağacı meşə tipləri.	2	
23	Mövzu: İpək akasiyası, tozağacı, şam, saqqızağacı – ardıc seyrək meşə tipləri. Plan: 1. İpək akasiyası meşə tipləri. 2. Tozağacı meşə tipləri. 3. Şam meşə tipləri. 4. Saqqızağacı – ardıc seyrək meşə tipləri.	1	
	CƏM:	45 saat	

No	Laborator məşğələ	Saat	Tarix
1.	Mövzu: Meşə tiplərinin ekoloji baxımdan tətqiqi.	2	
2.	Mövzu: Q.F.Marazovun meşə tipləri haqqında təliminin əsasları.	2	
3.	V.N.Sukaçevin fitosenoloji və biosenoloji meşə tipləri	2	
4.	Mövzu: V.Q.Nesterova görə meşə tiplərinin təsnifatı.	2	
5.	Mövzu: Azərbaycanda meşə tiplərinin fitosenotik meşə tipləri.	2	
6.	Mövzu: Nisbətən münbit ekoloji meşəbitmə şəraiti	2	
7.	Mövzu: Münbit ekoloji meşəbitmə şəraiti	2	
8.	Mövzu: Fıstıq meşələrinin tipləri.	2	
9.	Mövzu: Palıd meşə tipləri.	2	
10.	Mövzu: Şam meşə tipləri.	2	
11.	Mövzu: Küknar meşə tipləri.	2	
12.	Mövzu: Dəmirağacı meşə tipləri.	2	
13.	Mövzu: Qızılağac meşə tipləri.	2	
14.	Mövzu: Ağcaqayın meşə tipləri.	2	
15.	Mövzu: Azatağacı meşə tipləri.	2	
16.	Cəm:	30 saat	

XI. Fənn üzrə tələblər: Meşə tiplərini şəraitinə, münbitliyinə, təbii – coğrafi rayonlarına düzən, dağ meşələrində meşə tiplərinin keyfiyyət kəmiyyət məhsuldarlığının aşkar etməli və coğrafi məkanda bir meşə tipinin digər meşə tipindən fərqlərini bilməlidir.

XII. Fənn üzrə təlim nəticələri: Azatağacı meşə tipləri, Fıstıq meşələrinin tipləri. Qafqaz meşələrinin tipləri. Azərbaycanda meşə tiplərinin fitosenotik meşə tiplərini bilmək lazımdır

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. I Kollektiv sualları:

1. Meşə tipləri haqqında geniş məlumat.
2. Meşə tipologiyasının tarixi.
3. Meşə tipologiyasının öyrənilməsində görkəmli alimlərin rolu.
4. Qeyri – münbit ekoloji meşəbitmə şəraiti – A(bor) qrupu.
5. Q.F.Morozova görə ağaclığın tipləri.
6. P.S.Poqrebnyaka görə ekoloji meşə tipologiyası.

7. P.S.Poqrenbnyaka görə meşələrin, torpaqların mümbitlik dərəcəsinə görə qruplara bölünməsi.
8. V.N.Sukaçenevə görə fitosenoloji meşə tipləri.
9. V.N.Sukaçenevə görə biosenoloji meşə tipləri.
10. V.Q.Nesterova görə meşə tiplərinin təsnifatı.
11. Yaşıl tropik meşə tipləri.
12. Qışda yaşıl savanna meşə tipləri.
13. Suptropik meşə tipləri.
14. Azərbaycan meşələrində əsas meşə tiplərinin formasıyaları.
15. Torpağın mümbitliyinə görə meşə tiplərinin əlamətləri.

II Kollektiv sualları:

1. Nisbətən az mümbit ekoloji meşəbitmə şəraiti – B qrupu.
2. Nisbətən mümbit ekoloji meşəbitmə şəraiti – C qrupu.
3. Münbit (məhsuldar) ekoloji meşəbitmə şəraiti – D qrupu.
4. Qafqaz meşələrinin tipləri. Şabalıd və kolxidaşabalıdlıqlarının meşə tipləri.
5. Fıstıq meşələrinin tipləri. Meşəaltında rododendron olan fıstıq meşəsinin tipləri.
6. Meşəaltı dəfinədən olan fıstıq meşəsi.
7. Topallı örtüklü, subalp tipli fıstıq meşə tipləri.
8. Ağ şam və Krım meşə tipləri.
9. Dağ palıdlıqlarının meşə tipləri.
10. Quru torpaqlarda bitən palıd meşə tipləri.
11. Dərə palıdlıqlarının meşə tipləri.
12. Palıd meşələrinin tipləri.
13. İberiya palıdı hakimliyi olan palıd meşələrinin tipləri.
14. Müxtəlif otlu və topallı palıdlıqlarının meşə tipləri.
15. Subasar palıdlıqlarının meşə tipləri.

XV. Fənn üzrə imtahan sualları:

I Blok

1. Meşə tipləri haqqında geniş məlumat.
2. Meşə tipologiyasının tarixi.
3. Meşə tipologiyasının öyrənilməsində görkəmli alimlərin rolu.
4. Qeyri – mümbit ekoloji meşəbitmə şəraiti – A(bor) qrupu.
5. Q.F.Morozova görə ağaclığın tipləri.
6. P.S.Poqrenbnyaka görə ekoloji meşə tipologiyası.
7. P.S.Poqrenbnyaka görə meşələrin, torpaqların mümbitlik dərəcəsinə görə qruplara bölünməsi.
8. V.N.Sukaçenevə görə fitosenoloji meşə tipləri.
9. V.N.Sukaçenevə görə biosenoloji meşə tipləri.
10. V.Q.Nesterova görə meşə tiplərinin təsnifatı.

II Blok

11. Yaşıl tropik meşə tipləri.
12. Qışda yaşıl savanna meşə tipləri.
13. Suptropik meşə tipləri.
14. Azərbaycan meşələrində əsas meşə tiplərinin formasıyaları.

15. Torpağın mümbitliyinə görə meşə tiplərinin əlamətləri.
16. Nisbətən az mümbit ekoloji meşəbitmə şəraiti – B qrupu.
17. Nisbətən mümbit ekoloji meşəbitmə şəraiti – C qrupu.
18. Münbit (məhsuldar) ekoloji meşəbitmə şəraiti – D qrupu.
19. Qafqaz meşələrinin tipləri. Şabalıd və kolxidaşabalıdlıqlarının meşə tipləri.
20. Fıstıq meşələrinin tipləri. Meşəaltında rododendron olan fıstıq meşəsinin tipləri.

III Blok

21. Meşəaltı dəfinədən olan fıstıq meşəsi.
22. Topallı örtüklü, subalp tipli fıstıq meşə tipləri.
23. Ağ şam və Krım meşə tipləri.
24. Dağ palıdlıqlarının meşə tipləri.
25. Quru torpaqlarda bitən palıd meşə tipləri.
26. Dərə palıdlıqlarının meşə tipləri.
27. Palıd meşələrinin tipləri.
28. İberiya palıdı hakimliyi olan palıd meşələrinin tipləri.
29. Müxtəlif otlu və topallı palıdlıqlarının meşə tipləri.
30. Subasar palıdlıqlarının meşə tipləri.

IV Blok

31. Meşəyanı palıdlıqlarının meşə tipləri.
32. Şam meşə tipləri.
33. Ağmamırlı, yaşılmamırlı, mərsinli, turşlucalı şam meşə tipləri.
34. Qaragilə, uzunmamırlı, sfaqnumlu, otlu – bataqlı meşə tipləri.
35. Yaşılmamırlı, mərsinli, xünglü qara şam meşə tipləri.
36. 36. Palıdlı şam meşə tipləri.
37. Kükmar meşə tipləri haqqında məlumat.
38. Vələs meşə tipləri.
39. Təmiz dəmirağacı meşə tipləri.
40. Tuqay meşə tipləri.

V Blok

41. Qızılağac meşə tipləri.
42. Yalanqoz meşə tipləri.
43. Ağacqayın meşə tipləri.
44. Xurma meşə tipləri.
45. Azatağacı meşə tipləri.
46. İpək akasiyası meşə tipləri.
47. Tozağacı meşə tipləri.
48. Şam meşə tipləri.
49. Saqqızağacı – ardıc seyrək meşə tipləri
50. Mürəkkəb kükmar meşə tipləri

“s/f.Meşə tipologiyası” fənninin sillabusu – 050706 “Meşəçilik(A+B)” ixtisasının tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.Sillabus Aqrar elmləri kafedrasının 12 fevral 2025-ci il tarixli iclasında müzakirə edilərək (protokol №06) təsdiq olunmuşdur.

Fənn müəllimi:

T.H.Həsənov

Kafedra müdiri:

dos.I.C.Kərimov